

JEZIK & MEDIJ

1edan jezik

:

više svjetov@

Branko Tošović
Aoristno emajliranje i čatiranje
S. 703-710

www.hdpl.hr

rednica

godina Granić

Branko Tošović

Universität Graz (Austrija)

Aoristno *emajliranje* i *čatiranje*

Nakon sve intenzivnijeg nestajanja aorista iz suvremenoga hrvatskog jezika tijekom 20. stoljeća, dolazi početkom 21. stoljeća do zanimljive promjene: u novim elektroničkim medijima (e-mail, chat i slični neformalni oblici komuniciranja putem interneta) aorist dobiva novi život i sve se češće pojavljuje.

Gljučne riječi:

aorist, chat, e-mail, SMS poruke, čatiranje, značenje, ekspresija

1. UPOTREBE AORISTA

U posljednje vrijeme oblici aorista i (mnogo rjeđe imperfekta) dobivaju novi život na internetskim forumima, *chatovima*, SMS porukama i u elektroničkoj pošti. Takva upotreba može se podijeliti na čistu i komentirajuću.

1.1. Čista upotreba

Čista upotreba predstavlja slučajeve upotrebe aorista bez bilo kakvih objašnjenja, razjašnjenja ili preciziranja. To je posebno karakteristično za SMS poruke.

Poslah važan mejl. (Aorist 2) *Poslah* ti mail. (Aorist 3) *Napisah* mejl. (Aorist 54) *Napisah*. Pročitati. (Aorist 55) *Pročitah*. Dojdi kad možeš. (Aorist 56) *Dobih* kompliment da mi je lijepa kosa. (Aorist 51) Joj. *Pomiješah* datume. Ne da mi se raditi. (Aorist 53) *Šokirah* se porukom. (Aorist 52)

Dani tip susreće se u izražavanju informacije o tome da je autor primio određenu poruku *e-mailom*, mobilnim telefonom ili da je dobio neki konkretni predmet.

Dobih danas dva filma (Sniper i Startacus) pa ću ih možda i odgledati večeras – možda. (Aorist 110)

1.2. Komentirajuća upotreba

Bit komentirajuće upotrebe svodi se na to da autor smatra:

- neophodnim i svrshodnim precizirati zašto se koristi ovim oblikom ili
- želi pojačati izraz u cilju stvaranja efekta.

Takvim komentarom može se:

1) isticati

Al stvarno plaža iza hotela bila je predivna... sutradan buđenje i ja i crna kao prave sportašice trk u teretanu... koji smjehovi su to bili.... ma grejt.... i kasnije *svratismo* (aorist)! do krke and pravac home... (Aorist 66) Potaknut ovakvim saznanjem kao i onim što *čuh* (aorist, op.a.) od špijuna, *odlučih* ja jučer uputiti se na spomenutu lokaciju. (Aorist 78) *promjenih* (aorist) izgled bloga. (Aorist 70)

2) izražavati sumnja

Evo *pročitah* ovo na iskonu, pa se *šokirah*... (jel to aorist ili imperfekt?). (Aorist 65)

3) provjeravati

Književnost, filozofija i još mnogo toga simpsona, uvijek me zanimalo kako pišu te knjige pa *zavirih* (jel to korektna upotreba aorista ili aorist uopće ili su možda united aorists) na simpsona. (Aorist 90)

4) reagirati

Zakaj sve u aoristu pišeš??? E... da mi nisi reko, ne bih ni skužio... fakat nemam pojma zakaj. Uostalom, pa nije nit aorist tak loš. Možda je to do proljeća pa me neki pjesnički nagon navodi da se tako pomalo nesvakodnevno i lirsko-epsko-ne baš-sasvim-zdravorazumski izražavam. (Aorist 103)

5) igrati se riječima

nađoh te!!! evo ti aorist... (30. 04. 2005.) (Aorist 68).

6) upozoravati

Opet ti *nepročitah* ono pod brojem 10 (pazi da se open ne oklizneš na aorist). (Aorist 60)

7) ispričavati se

I ništa, to *reko*h i *zaboravi*h. Neka mi mladi hrvatski pisci oprostite ovaj aorist, *htjedoh* krenuti na ručak, na biftek ili lignje u neki restoran, ali *odustado*h u zadnji čas i *odlučih* za te novce kupiti neku knjigu. (Aorist 59)

8) estetski procjenjivati

Baš tako, aorist se upotrebljava vrlo rijetko, a zvuči lirski, puno ljepše od samog perfekta. (Aorist 86) ako upotrijebiš aorist ili imperfekt, jest da ćeš zvučati malo neobično, al i simpatično bar meni. (Aorist 92) Nakon trogodišnjih propalih obećanja o svjetlijoj budućnosti, stidljiv aorist djeluje vrlo ugodno. (Aorist 94) Samo, kada vi o tome pričate, s onim pustim aoristima... *bijah, pomislih...* više mi nekako izgleda kao da razgovaraju Ivan Mažuranić i Ljudevit Gaj, nego Grop i ja. (Aorist 97) Ma nije loš aorist, fora ovak zvuči ali grozno za forum! (Aorist 103)

9) izražavati pozitivan stav

[...] I svi se grohotom *nasmijaše!!!* (obožavam aorist, ako je to moguće) (Aorist 63)

10) pretpostavljati

Budući da glavni lik naše priče, kao i većina nas, *imadoše* (aorist, Žigička bi bila ponosna) familije i prijatelja pripadnika druge nacije požali se on i njima na svoju muku. (Aorist 93)

11) uvjeravati

vjerojatno *pronađoh* prave O tak se dugo ne *vidjesmo* i nemojte mislit da sam malo cvrknuta kaj koristim aorist, to pokupih od blanke. (Aorist 80)

2. NEOBIČNI OBLICI AORISTA

U elektroničkim medijima pojavljuju se i neobični oblici aorista.

Aj *odoše* ja. Raska nam je rekla da su se aorist i imperfekt počeli više koristiti zahvaljujući SMS-u jer je to ljudima kraće. Hm? (Aorist 99) Dosađujem se doma pa si *dah* (aorist ili imperfekt) truda da poslušam malo dvije najdraže pjesme s novom albuma i zapišem textove za one koji bi ih htjeli a nemaju viška vremena... (Aorist 98) *umrh* od smjeha dok čitah post **rofl* *smajl* koji STRAŠNO *volih* aorist* a ono, ispozdravljat ću ih sve večeras PŽ!!!!!! (31. 03. 2005.) (Aorist 74)

• U nekim slučajevima sam termin *aorist* koristi se u **prenesenom značenju** za oznaku (što je neobično) nečeg d a v n o prošlog, neaktualnog, izgubljenog.

Ajd deda Blaž, i ne gledaj ženske okolo, to je aorist za tebe. (Aorist 95) Kada ti nešto takvo pozvoni na vrata možeš biti siguran da je tvoj utjecaj na vlastito dijete davni aorist [...] (Aorist 100) Jordanić je već danas aorist, pa ne treba gubiti vrijeme na njega. (Aorist 104)

• Riječ *aorist* može se također pojaviti u **obliku pučke etimologije**.

Željeli vi to priznati ili ne ustaše nisu bili fašisti. To je aorist od glagola *ustati*. (Aorist 96)

- Ovaj se oblik ponekad susreće u naslovima.

AORIST JE ZAKON (Aorist 77)

Mnogobrojni primjeri koje smo pronašli ne uklapaju se u postojeća tumačenja aorista. Npr. tvrdi se da aorista nema u informativnim tekstovima (Barić i sur., 1995, 413), premda osnovni dio aorista u SMS porukama upravo ima čistu informativnu funkciju.

[...] tocko, da te obavijestim, mejl ti *poslah* [...] (Aorist 13)

Kolegice, jel' vam onaj mali što ga *poslah* dao kovertu s plaćom? (Aorist 12)

Mišljenje da je upotreba aorista markirana čini se djelomično točnim, budući da u elektoničkim medijima takav aorist ima samo funkciju priopćavanja. Novi život aorista također se ne uklapa u stav da je upotreba aorista uglavnom vezana za selo (Kravar, 1981), jer gotovo sve što nalazimo na internetskim forumima dolazi iz grada. Također tvrdnja da se aorist koristi za "razgovor i pripovijedanje" (Kravar 1981, 124) ne odražava u potpunosti bit stvari. Postavci o tome da je on rijedak u znanstvenom i administrativnom stilu (Babić 1981; 1982, 265) oponira čitav niz primjera u profesionalnom jeziku, prije svega u informatičkoj komunikaciji.

Je, ovo sam i ja bio napravio: ali obradi meni BOINC dva rezultata i spojim se ja na NET, kada ono iznenađenje: *poslah* 2 obrađena [...] (Aorist 23) *Dobih* ja napokon grafičku karticu sa reklamacije. Željno otvorim paket – a na cooleru od očito polovne kartice taman i prst debel sloj fine prašine i meni se stegne u želucu jer odmah *pomislih* pa što su ovo poslali, radi li ovo uopće?! (Aorist 36) *Dobih* screen shot kako bi to trebalo izgledati, pa vidjeh... Nemam toga, nego mi nakon change e-mail/password odmah ide dio gdje upisujem birthday... (Aorist 41) [...] *dobih* jedan zanimljiv mail. tj pitanje. osoba x između ostaloga kaže da vječito pišem o dobrom site-u i stranicama a još nigdje nisam napisala kako dobru napraviti. kritika prihvaćena, zahvaljujem. (Aorist 43)

3. "REINKARNACIJA" AORISTA

Uzroke "reinkarnacije" aorista ne treba tražiti u impulsima koji su u drugoj polovici 20. stoljeća utjecali na privremenu "renesansu" aorista, kada su ga oživjeli kontakti sa zapadnoeuropskim svijetom, između ostalog u književnim prijevodima s jezika koji su imali dva preteritna oblika (romanski jezici) ili pak samo jedan (njemački i engleski) u opreci prema perfektu (Kravar, 1981, 135). Ako se tada radilo

o umjetnom oživljavanju i o tome da je aorist bio više pitanje škole nego života, više stilske mode, nego potreba u izražavanju (Kravar, 1981, 135), danas novi život aorista predstavlja spontanu pojavu, pojavu koja nije diktirana bilo kakvim političkim ili ideološkim razlozima, vanjskim impulsima, pritiskom purista i sl. Kratkoća aorista, njegova neobičnost bili su odlučujući faktori za reinkarnaciju, a njegov periferni položaj u gramatičkom sistemu dodatno je potpomogao upotrebi u cilju stvaranja ekspresivnosti.

Zanimljivo je da je od svih nama poznatih tumačenja aorista najprikladnije za objašnjenje nove tendencije ono koje je iskazano 1940. godine.

Aorist se koristi kada se:

- (a) nekome priopćava o tome da je to svrsishodno i neophodno znati, ili
- (b) se nekome priopćava da se nedavno nešto dogodilo, a što je za njega nepoznato, ili
- (c) podsjeća na ono što mu je poznato (Florschütz, 1940, 245).

• Oživljavanje aorista zapaža se i **kod govornika narječja**, prije svega **kajkavskog**. Veoma često kajkavci upotrebljavaju aorist, iako aorista nema u tom narječju.

[...] misliš...le miting? prošel je dobro, ako niš, nasmijali smo se i prošetali i ja *dobih muziku* i tak. (Aorist 33) Frozen, evo jedno od mogućih rješenja tvog problema (kaj ne voliš da ti se obraćaju u ženskom rodu) u međusobnoj komunikaciji upotrebljavajte samo prezent on ti je unisex:D i nema problema, problemi nastaju sa perfektom al tomu se da doskočiti ako upotrijebiš aorist ili imperfekt, jest da ćeš zvučati malo neobično, al i simpatično bar meni. (Aorist 92) Ma nije loš aorist, fora ovak zvuči ali grozno za forum! (Aorist 103)

• **Kombiniranje oblika aorista i perfekta** predstavlja normalnu pojavu budući da bi upotreba samo aorista za izražavanje prošlih radnji bilo dosta teška i izvještačena.

Sms voljenoj. Počeo sam razgovarati s sms-om. Doktoraaaaa. Poslao sam sms voljenoj osobi s tekstom: "*Poslah* svog anđela čuvara da te čuva." (Aorist 18)

Ekspresija se postiže pitanjem radi li se o aoristu ili imperfektu.

pijah sinoć jedno pivo jedino. (jel to imperfekt uskače?! jes. i poetski ja to složih). primjetiste li vi da pukoh ja? ili i prije bijah vaki kreten. (Aorist 63)

• Ponekad je teško odrediti o kojem se obliku radi, posebno ako je u pitanju **neologizam**, odnosno ako je nastao od nepostojećega glagola i nesvršenog vida. Tako je od imenice *Blog* (naziv jednog od najpopularnijih hrvatskih foruma) obrazovan oblik *blogah*, koji autor tumači kao aorist.

Petak 13. dugo me nije bilo. palim osmicu. najnoviji brend FDS-a. odličan. ostavio sam lucky. konačno pušim domaće-rekli bi neki. koji? nije bitno. sad znate da sam

bosanac. šta da vam kažem. desilo se mnogo toga u vremenu u kojem ne *blogah* (aorist). (Aorist 64)

• Ekspresiju stvara i upotreba aorista u kontekstu daleke prošlosti, što nije tipično značenje danoga oblika.

Dobih ga [mobitel] davne 2000-te... kao rezultat mamine i tatine raskošnosti u jednom trenutku. (Aorist 49)

• Zanimljivi su slučajevi kada se daje veliki uvod prije nego što će se upotrijebiti aorist.

Istina, već je meni i prije bila sumnjiva ta lokacija (prilično neprikladna) za golf terene a sumnja se dodatno produbila kad sam primijetio da je potihio, u neposrednoj blizini hotela Argentina, otvoren novi Golf club iako je izgradnja terena još na "duuugom štapu". Potaknut ovakvim saznanjem kao i onim što *čuh* (aorist, op.a.) od špijuna, *odlučih* ja jučer uputiti se na spomenutu lokaciju. (Aorist 78)

O tome da je aorist važno i neophodno izražajno sredstvo pisao je Ljudevit Jonke: "Zagledajmo i u tekstove naših dobrih pisaca i prevodilaca, poetske i prozne, pa ćemo se i opet osvjedočiti kako je funkcionalna upotreba aorista i imperfekta podigla i oživila vrijednost teksta. Poslušajte kako je živa, pregnantna i adekvatna rečenica u prijevodu dobrog poznavaoa našeg jezika: 'I *vidje* dvije lađe gdje stoje u kraju, a ribari *bjehu* izišli iz njih i ispirahu mreže.' Naši protivnici aorista i imperfekta, pa i pluskvamperfekta, rekli bi to sasvim prozaično, neadekvatno i razliveno: 'I vidio je dvije lađe gdje stoje u kraju, a ribari su izišli iz njih i ispirali mreže.' U prvoj nam je rečenici kazano da je subjekt u tren oka spazio sliku prema kojoj su ribari, pošto su već prije izišli, ispirali mreže. Te finese vremenskih odnosa, i trajanja gube se samim prenošenjem u perfekt, a da bi se ipak i uz perfekt sačuvala, potrebno je dodavati neke pomoćne riječi: *u tren oka, već prije* i sl. A k tome još dolazi i monotonija jednog te istog glagolskog vremena." (Jonke, 1965, 415-416).

• Najzad, treba spomenuti tendenciju da se na internetskim forumima objavljuju umjetnička djela, prije svega **poetska**, u kojima se rabi ovaj oblik.

Ubih thanatosa i *bacih* sve noževe u vatru,
Jer ljubav je pokucala na moja vrata...
Sruših sve ograde i *skinuh* veo sa svoga lica,
Jer ljubav je pokucala na moja vrata...
I *predah* se cijela neizvjesnoj igri ljubavi,
Jer na pragu mom...stojiš ti...
(Aorist 62)

Na pijesku *napisah* tvoje ime ali ga *obrisa* vjetar ludi.
 Na stablu ga *urezah* ali ga *posjekose* zli ljudi.
 Tad ga *urezah* u srce svoje gdje će zauvijek ostati moj.
 (Aorist 58)

Izvori

- Aorist 2: e-mail iz Zagreba, 15. 04. 2005.
 Aorist 3: http://forum.stripovi.com/topic.asp?TOPIC_ID=17631
 Aorist 12: www.mobil.hr/sms_ludnica/index.php?page=81
 Aorist 13: <http://alias.blog.hr/21.02.2005>.
 Aorist 18: <http://goldeneye.blog.hr/arhiva-2005-01.html>
 Aorist 23: <http://seti.hr.hb-tim.hr/board/post.php?action=edit&pid=7644&tid=532>
 Aorist 33: <http://www.odlikasi.hr/OdlikasiHome/nuke/Default.aspx?tabid=87&g=posts&t=187&p=13>
 Aorist 36: <http://www.links.hr/phpBB2/viewtopic.php?t=2227&start=0&>
 Aorist 41: www.vtszg.hr/forum/archive/index.php/t-2307.html
 Aorist 43: <http://marketing.mojblog.com/>, 5. 05. 2005.
 Aorist 49: <http://bly.blogger.ba/>
 Aorist 51: e-mail iz Zagreba, 24. 04. 2005.
 Aorist 52: e-mail iz Zagreba, 25. 04. 2005.
 Aorist 53: e-mail iz Zagreba, 26. 04. 2005.
 Aorist 54: e-mail iz Zagreba, 29. 03. 2005.
 Aorist 55: e-mail iz Zagreba, 1. 04. 2005. (a)
 Aorist 56: e-mail iz Zagreba, 1. 04. 2005. (b)
 Aorist 58: <http://www.go-mrav.com/smsporuke/default.asp?PagePosition=27>
 Aorist 59: Knjigomat – virtualni časopis za književnost: www.knjigomat.com/detail.asp?iNews=234&iType=4
 Aorist 60: <http://www.fojnica.de/cgi-bin/forum/forum.pl?msg=411>
 Aorist 62: <http://gemmelpoetry.blog.hr/>
 Aorist 63: <http://mracniblog.blog.hr/arhiva-2005-04.html>
 Aorist 64: <http://trinaesti.blog.hr/>
 Aorist 65: <http://mikelandjelo.blog.hr/>
 Aorist 66: <http://razorbladegirl.blog.hr/arhiva-2005-04.html>
 Aorist 68: <http://exchange.blog.hr/>
 Aorist 70: <http://trinaesti.blog.hr/arhiva-2004-09.html>
 Aorist 74: <http://vejja.blog.hr/arhiva-2005-03.html>
 Aorist 77: <http://hybrid.blog.hr/index.2.html>
 Aorist 78: <http://herostrat.blog.hr/index.2.html>
 Aorist 80: <http://copypaste.blog.hr/arhiva-2005-04.html>
 Aorist 86: http://www.modrica.com/forum/forum_posts.asp?TID=1453&PN=2&get=last
 Aorist 90: <http://www.vlast.net/forum/default.aspx?q=t&idf=17&idt=1732>
 Aorist 92: <http://www.gay.hr/forum/post.php?action=edit&pid=533716&tid=22066>
 Aorist 93: <http://www.naslist.com/modules.php?op=modload&name=XForum&file=viewthread&fid=21&tid=152&page=5&orderdate=DESC>

- Aorist 94: <http://www.vjesnik.com/html/2002/12/10/Clanak.asp?r=sta&c=2>
Aorist 95: <http://www.iskrica.com/weblog/com.php?ID=35176&WID=150163&page=0>
Aorist 96: www.hic.hr/zlodjela08.htm
Aorist 97: <http://p200.ezboard.com/fimotacaffefrm48.showMessageRange?start=41&stop=60&topicID=105.topic>
Aorist 99: <http://blah.blog.hr/>
Aorist 100: www.hombrezone.com/home/2003_arhiva03.htm
Aorist 103: http://www.muzika.hr/board/forum_posts.asp?TID=277&PN=1&get=last
Aorist 104: www.index.hr/forum/topic.aspx?IDForum=5&IDTopic=9924
Aorist 110: <http://kasic.blogspot.com/>

Referencije

- Babić, S. (1981;1982). *Aorist i imperfekt u djelima Vladimira Nazora*. Jezik 2, 33-44.
Florschütz, J. (1940). *Gramatika hrvatskoga jezika za srednje i slične škole*. Zagreb: Naklada školskih knjiga i tiskanica Banovine Hrvatske.
Barić, E. i sur. (1995). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
Jonke, Lj. (1965). *Funkcionalnost aorista i imperfekta*. U: Jonke, Lj.. *Književni jezik u teoriji i praksi*. Zagreb: Znanje, 415-416.
Kravar, M. (1981). *Imperfekt i aorist u hrvatskosrpskom jeziku*. Naučni sastanak slavista u Vukove dane VII. Beograd: 123-136.

Branko Tošović

University of Graz (Austria)

Aorist in E-Mailing and Chatting

Abstract:

After the gradual disappearance of the aorist tense from modern Croatian in the course of the 20th century, at the turn of the 21st century: an interesting change is taking place in the new media (e-mails, chat rooms and similar forms of informal Internet communication), where this tense is acquiring a new life and is being used with increased frequency.

Key words:

aorist, chat, e-mail, SMS text messages, chatting, meaning, expressiveness